

Immigratie

Voor dit jaar wordt het aantal asielzoekers in de Bondsrepubliek geschat op 500.000, een verdubbeling ten opzichte van 1991. 100.000 van hen zijn gevlucht voor het oorlogsgeweld in het voormalige Joegoslavië. In de Bondsdag wordt gesproken over een aanpassing van de Duitse grondwet om de wassende stroom economische en politieke vluchtelingen een halt toe te roepen¹. In Nederland heeft staatssecretaris Kosto van Justitie gewezen op de illegaal in Nederland verblijvende buitenlanders en medegedeeld dat deze 'illegalen' terug dienen te worden gestuurd naar hun land van herkomst. Volgens PvdA-fractievoorzitter Wöltgens bezetten zij arbeidsplaatsen die anders ter beschikking zouden staan aan legaal in Nederland verblijvende migranten.

De toenemende migratiestromen wijzen er op dat de welvaartskloof tussen Noord en Zuid en West en Oost breder wordt. In het Zuiden is de groei van het nationaal produkt nauwelijks voldoende om de groei van de bevolking bij te houden. Het Oosten verkeert grotendeels in staat van desorganisatie.

In het Westen daarentegen groeit het inkomen per hoofd nog altijd. Tegelijkertijd wordt de informatie-kloof smaller, waardoor het toekomstperspectief in eigen land gemakkelijker kan worden vergeleken met het perspectief elders. Het migratieprobleem wordt nijpender nu door de recessie in het Westen de opvangcapaciteit uitgedrukt in nieuwe banen voor migranten sterk is afgenomen.

De structurele oplossing voor het migratieprobleem is het wegnemen van de economische (of politieke) onevenwichtigheden. Via handel, investeringen en ontwikkelingssteun kan een meer gelijke welvaartsverdeling dichterbij worden gebracht. Gegeven de recessie wordt echter op ontwikkelingshulp bezuinigd. Tegelijkertijd duren handelsbarrières rond de EG voort en creëren zij een nieuw 'ijzeren gordijn'. Beducht voor het verlies aan eigen welvaart, probeert het Westen productie te behouden die anders dank zij vrijere handelsmogelijkheden zou worden verplaatst naar minder ontwikkelde landen. Aan de andere kant ontbreekt in de ontwikkelingslanden vaak een stabiel economisch klimaat, waardoor investeringen uitblijven. De wenselijke convergentie tussen de ontwikkelde en de onderontwikkelde wereld via handel, investering en ontwikkelingssteun komt dus onvoldoende op gang, waardoor het toekomstperspectief in Oost en Zuid alleen maar verslechtert en de prikkel om te verhuizen naar meer welvarende oorden groter wordt.

Voor de economische vluchtelingen heeft de westerse wereld helaas nauwelijks een antwoord. De migratiestroom maakt een op de arbeidsmarkt gericht immigratiebeleid noodzakelijk, omdat anders een toeloop op het stelsel van sociale zekerheid kan ontstaan, die een ontwrichting van het stelsel kan betekenen en bovendien de solidariteit van ingezetenen ernstig op de proef stelt. Maar arbeidsvraag en arbeidsaanbod van resp. werkgevers en migranten sluiten slecht op elkaar aan, zodat toelating nauwelijks mogelijk is. Pas bij een sterk aantrekkende

conjunctuur valt in deze situatie verbetering te verwachten. En wellicht dat op de lange termijn ook de vergrijzing de behoefte aan nieuwe arbeidskrachten doet toenemen.

De officiële arbeidsmarkt als belangrijkste integratiekanaal laat dus weinig ruimte voor toelating, maar buiten de officiële kaders lijkt dat anders. In de kassen van het Westland en in naai-ateliers te Amsterdam werken illegaal in Nederland verblijvende buitenlanders die onder marginale arbeidsvoorwaarden een bijdrage leveren aan de Nederlandse economie. Gedeeltelijk is hier waarschijnlijk sprake van verdringing van het dure legale arbeidsaanbod. Maar het is ook denkbaar dat zonder dit goedkope, illegale arbeidsaanbod de productie hier in het geheel niet zou plaatsvinden, omdat de markt van het eindprodukt geen hogere beloning toelaat. In deze situatie ondervangen de illegale immigranten een werkgelegenheidsprobleem dat is ontstaan door de hoge drempel in de loonvorming in Nederland. Het bestaan van dit soort praktijken herbergt het gevaar van een neerwaartse spiraal in het ontwijken van wettelijke voorschriften. Legalisering betekent echter dat de arbeidskosten aan de onderkant van het loongebouw verlaagd zouden moeten worden, om zo meer laag-opgeleiden tot het arbeidsproces toe te kunnen laten. Maar om de prikkels in het Nederlandse arbeidsbestel niet weg te nemen, zouden dan ook de uitkeringen moeten worden verlaagd onder het niveau dat nu door Nederlanders wordt beschouwd als het bestaansminimum.

De migratieproblematiek verkeert in een impasse. Van een structurele verbetering van de welvaartsverhoudingen tussen Noord en Zuid en Oost en West komt weinig terecht. In een integreerde wereld-economie betekent dit dat migratie op gang komt. De westerse landen, die mede veroorzaker zijn van deze situatie, hebben nauwelijks ruimte voor compenserend toelatingsbeleid, omdat dat hun arbeidsbestel zou ontwrichten. Zij houden daarom hun grenzen zoveel mogelijk dicht. De enige oplossing voor het immigratieprobleem is daarom alsnog te kiezen voor een structurele aanpak van de ongelijke welvaartsverdeling. In elk geval dienen de perspectieven voor de betreffende landen op een groeiend aandeel in de mondiale welvaart open te worden gehouden. Daarnaast maakt de Duitse situatie met de asielzoekende Joegoslaven duidelijk dat het immigratieprobleem het oplossingsvermogen van een afzonderlijk land gemakkelijk overstijgt. Een gezamenlijke aanpak van het migratievraagstuk in de EG of binnen de OESO is daarom beter. Niet alleen omdat de migrant dan beter zou weten waar hij of zij aan toe is, of omdat economisch gezien een betere verdeling van de opvang van migranten mogelijk wordt, maar ook omdat het ontwikkelingsvraagstuk een gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

T.P. van Walderveen

1. *Der Spiegel*, nr. 46, 1992, blz. 40-68.